

פרוטוקול מס' 47

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג' ו' באשון חשלה - 22.10.74, שעה 08.30

נ כ ח ר :

- חברי הוועדה:
- י. חסיד - יו"ר
 - י. בארי
 - א. גבלבר
 - א. ורדיגר
 - ח. טובי
 - נ. מואב
 - א. הדליץ
 - נ. צ. קשת

- מוזמנים:
- ח. קוברסקי - מנכ"ל משרד הפנים (לס' 1)
 - מר דותם - משרד הפנים
 - מר שפט - "
 - י. טוויג - (לס' 2)

מזכיר הוועדה: י. ברזני

ר ש ס ה : א. אדלר

סדר-היום:

1. סדרי עבודתה של הוועדה;
2. חוק הכניסה לישראל (הסכמים בדבר פטור מחובת אשרות כניסה);
3. הצעות לסדר היום -
(א) בענין מטרדים מאיזור התעשיה באשדוד;
(ב) בענין הקמת מפעל מלט בגליל-העליון

היו"ר י. חמיר:

אני פותח את הישיבה.

אני מקדם בכרחה את חברי הוועדה בתום הפגרה. לפנינו שנה עמוסה, ואני מקווה שגם פוריה. אני מקדם בכרחה גם את מנכ"ל משרד הפנים ועוזריו, ששיתוף הפעולה שלנו אתם היה מלא ואמין בעבר, ואני מקווה שכך יהיה גם בעתיד.

היום בשעה 15,00 נארח לארוחת-צהרים את חברי ועדת הפנים של הסנט הבלגי, ובשעה 14.00 נקיים אתם ישיבה משותפת לפי בקשתם. חברי המשלחת הם 14 במספר, בראשם מר קלוז שהוא יו"ר ועדת הפנים של הסנט, מהמפלגה הסוציאליסטית הנמצאת באופוזיציה. במשלחת משתתפים נציגי ארבע מפלגות: מפלגת המרכז, הליברלים, החקלאים והסוציאליסטים. בין החברים נמצא גם מר מישל, שהוא שר הפנים של בלגיה. הם בחרו בישראל כמקום-לימודים למשלחת, מבין 10 מדינות שעמדו לרשותם. ביקשתי ממשרד הפנים להמציא לנו לקראת הישיבה חומר בעיקר בשטח המיסוי המוניציפלי וכדומה.

1. סדרי עבודתה של הוועדה

היו"ר י. חמיר:

אני רוצה להציע לחברים שבמושב זה נקיים שלוש ישיבות של הוועדה ל שבוע, ויום ה' קבוע לסיורים. יש לי רושם שכוועדת פנים לא נפגשנו עד כה במידה מספקת עם העם במדינה, ולכן עיבדנו תכנית מסועפת של סיורים וביקורים באיזורי המדינה השונים, ורצוי שחברי הוועדה ישתתפו בהם.

ביום ו' נמשיך לקיים את ישיבות הוועדה בח"א, ובימי א' ו-ג' - בירושלים. על סדר-יומנו כ-15 טעיפים שנשארו מהמושב הקודם, ביניהם בחירת ראשי ערים וחוק הרשויות המקומיות. נושא איכות הסביבה הוזנח בעבר במידה מה, בגלל שילובו בנושאי הפנים הכלליים, ונצטרך לשפר גם כאן (אם כי בשנתיים האחרונות חלו שיפורים ניכרים במינהל המרכזי של שמירת איכות הסביבה, בעיקר במה שנוגע למשרד הפנים, אם כי הנושא עדיין מוזנח במשרד הבריאות).

ח. סוברסקי:

אולי יכולה הוועדה לרכז את הנושאים הנוגעים למשרד הפנים ליום דיונים אחד וקבוע. כי לצמרת המשרד כמעט ולא נותר זמן לעבודה השוטפת במשרד, בגלל השתתפותנו המתמדת הנדרשת בעיקר בוועדת הפנים אבל גם בוועדות אחרות. היינו מבקשים אפוא אם אפשר לרכז את הנושאים שלנו בימי ג', ובירושלים.

יש נושאים הנוונים במקביל בכמה ועדות של הכנסת. אולי אפשר שמזכיר הכנסת יעביר נושא כזה שמתעורר אל הוועדה העיקרית העוסקת בו, ויו"ר אותה ועדה יצרף לדיונים אלה גם נציגים מוועדות אחרות.

ברוב עם הדיונים השוטפים היה כדאי שבכל שנה ייקבע דיון אחד או שנים בנושאים מרכזיים, לאו דווקא כאלה שנחשבו עקב בעיה אקטואלית, למשל נושא התכנון הפיזי. אנחנו מצדנו מוכנים להמציא לכם מספר נושאים בסיסיים כאלה, ולהכין את החומר המתאים. כן הייתי מבקש שתמציאו גם לנו העתק תכנית הסיורים של הוועדה.

א. גבלבר:

אם קושרים אותנו כל השבוע לעבודה בכנסת ובוועדותיה - אנחנו מופכים למומחים לתחיקה אבל מאבדים את המגע עם הציבור, שגם הוא אחד מתפקידיו של ח"כ. משום כך הייתי מציע להשאיר את יום א' פנוי.

א. ורדיגר:

גם לי נראית התכנית גיושה מדי. סיורים הייתי מציע לקיים פעם בשבועיים ולא בכל יום חמשי. מה גם שיש חברי כנסת שהם חברים בכמה ועדות, ואולי אפשר לתאם זאת גם עם ועדות אחרות. אולי אפשר לבדוק את האפשרות שנשב בימי ג' עד שעה אחת במקום עד 11. גם את הישיבה המוצעת לימי א' הייתי מציע שנקיים אחת לשבועיים, כדי להשאיר לחברי הוועדה זמן פנוי גם לפעילות מחוץ למסגרת הוועדה.

ב. מואב:
אני רוצה להתייחס לתוכן הדיונים שלנו ולא למסגרת. הייתי רוצה לתת להחלטות של הוועדה משקל רב יותר ע"י מעקב אחר ביצוע החלטותינו שקיבלנו במושב הקודם, כדי שבהחלטות שנקבל בעתיד נביא בחשבון החלטות שכבר נתקבלו באותו נושא בעבר.

מר שפט:
עדיין יש לנו כמה נושאים פתוחים שנשארו מהמושב הקודם, ביניהם בחירת ראשי עיר, בעיית אנטנות טלביזיה וכו'. על שולחן הכנסת מונח לקריאה ראשונה חוק הרשויות המקומיות (ייעוץ משפטי). לקראת הבחנה על שולחן הכנסת עומד בין היתר חוק ביטול ארנונה על דירות ריקות, וחוק מס רכוש. בשלבים ראשונים של אישור בוועדות שרים נפאת שורה של חוקים הנוגעים בעיקר לרשויות המקומיות, וכן הפרק הגדול והכבד של אכיפת חוק התכנון והבניה (בעיית הבניה הבלתי חוקית).

היור' י. תמיר:
אני מציע שנקבל כפשרה את הצעת ח'כ ורדיגר: שבקיים סיורים אחת לשבועיים בימי ה', ופעם בשבועיים נקיים ישיבה בירושלים ביום א' (אברר אפשרות לקיימה אולי ביום ב' בבוקר או ביום א' בשעות הצהריים), נוסף על הישיבה השבועית שלנו ביום ג' בירושלים וביום ו' בת"א. כאן אני מקבל את פנייתו של מר קוברסקי; נשתדל לרכז את נושאי משרד הפנים בימי ג' בירושלים.

להערתו של ח'כ מואב - אנש ממזכיר הוועדה לעבור על כל הנושאים שסיכמנו בהם, כדי לעקוב אחר ביצוע החלטותינו.

מה שנוגע לנושא הכאוב של הרצת נציגי משרד הפנים בין הוועדות השונות - בענין זה הייתה בשעתו ישיבה של יושבי-ראש הוועדות אצל יור' הכנסת. לא הגענו לכלל סיכום. בעקבות השיחה של היום אכתוב מכתב נוסף ליור' הכנסת.

אני מקדם בברכה את הצעת מר קוברסקי שנקדיש מספר דיונים לנושאים מרכזיים, גם כאלה שלא הועברו אלינו ע"י הכנסת, כמו מדיניות התכנון ושמירת חוקי הבניה; היערכות משרד המטלה לשמירת איכות הסביבה; מצב הנחלים במדינה; רישוי עסקים; המצב הכללי של הרשויות המקומיות; מדיניות ההכנסות (מסוי); השירותים לאזרח; תיקונים לחוק התכנון והבניה וכו'. תוך שבועות אחדים נקיים את הדיון הראשון.

ב. מואב:
איזו ועדה עוסקת בקליטת עליה? אני עומד להציע היום בכנסת, בדיון על משרד הקליטה, שתהיה ועדה פרלמנטרית אחת שתעסוק בזה, ולי נראה שוועדת הפנים היא המתאימה לכך. אולי כדאי שהוועדה מצידה תיזום הצעה כזאת.

היור' י. תמיר:
מספר חברי כנסת הציעו להקים ועדה מיוחדת לענייני קליטה. ואם אמנם תגיע בקרוב עליה גדולה כמצופה מבריה"מ - באמת רצוי שתקום ועדה מיוחדת כזאת. עכ"פ, לי לא נראה שאנחנו מצדנו נציע שוועדת הפנים תטפל בכך.

א. הרליץ:
ח'כ קשת הציע אתמול במליאה הקמת ועדה מיוחדת לקליטה, וגם אני עומדת להציע הצעה דומה.

י. ברזניץ:
בשעתו הועלה הענין בוועדת הכנסת, ושם הוחלט שבכל הקשור לענייני עליה תרון ועדת הפנים, ובנושאי שיכון ותעסוקה תרון ועדת העבודה.

מר רותם:
כל ענין פיזור האוכלוסיה נוגע לוועדת הפנים.

ב.צ. קשת:
ענין הקליטה לא מופיע בשום ועדה של הכנסת. ועדת העבודה עוסקת בקליטה משום שהיא מטפלת כשיכון ובתעסוקה. אבל בקליטה חברתית, ירידה וחינוך לא מטפלת אף ועדה. ועדת הפנים מצידה ממונה על ענייני העליה, אבל הדבר מצטמצם בענייני אשרות ודרכונים בלבד.

אני אינני מציע שוועדת הפנים תעסוק בקליטה וקליטה. לדעתי הפתרון היחיד הוא בהקמת ועדה מיוחדת לעליה וקליטה. הנושא חשוב מכדי שיתחבב בין הוועדות השונות, ואני מציע אפוא שלא ניכנס לענין זה.

2. חוק הכניסה לישראל (הסכמים בדבר פטור מחובת אשרות כניסה)

י. טרויג:
יש לנו כיום הסכמים עם כ-31 מדינות. כעת מדובר בשתי מדינות נוספות: האחת - האיטי, שהסכם אתה נחתם כשהיה כאן שר החוץ שלה; ואל-סלבדור - שהחליטה בשעתו באופן חד-צדדי על פטור מחובת אשרות לגבי תושבי ישראל, ועכשיו אנו מציעים לגמול לה ולפטור את תושביה היא מהצורך באשרות כניסה לישראל.

ח. טובי:
הייתי מבקש שנקבל את רשימת 31 המדינות שיש לנו אתן הסכמים.

ב.צ. קשת:
ואני מבקש להוסיף גם מהו סוג הפטור, והאם ההסכם הוא תמיר הדדי.

י. טרויג:
ההסכמים עם כל המדינות הם הדדיים.

הרחלט:
ועדת הפנים רושמת לפנייה את ההסכמים עם טוגו ואל-סלבדור בדבר פטור מחובת הצטיידות באשרות כניסה.

3. הצעות לסדר היום

(א) מטרדים מאיזור התעשייה באשדוד

היור' י. תמיר:
ח"כ בארי הציע בענין זה הצעה לסדר-היום, ובינתיים הגיעו גם מכתבים מאנשי ישובי האיזור המתקלוננים על מטרדי זיהום, בעיקר ריחות המגיעים מאיזור התעשייה של אשדוד. לפני זמן מה אף קראתי שחלק מתושבי האיזור שוקלים אפשרות של עזיבת המקום. באיזור התעשייה של אשדוד יש תעשיות רעילות במיוחד, נוסף על בתי-הזיקוק. הדבר חמור במיוחד לאור העובדה שאשדוד היא עיר חדשה ונבנתה כעיר מודרנית, וכיום אין כחובת לטיפול בנושאים אלה. לפני זמן מה פנה אלי מר מליון ודרש אף הוא לדעת למי עליהם לפנות בענין זה.

שוחחתי בנדון עם מר מרינוב מהשירות לשמירת איכות הסביבה, אבל הוא טען שהם עוסקים רק בייעוץ. ואילו השר אלוני טענה שוועדת השרים העוסקת באיכות הסביבה פועלת לפי סדר-עדיפויות משלה. משרד הפנים הוא היחיד הער לענין. בארה"ב קראתי שעומדים לקצור את מפעל פ.בי.סי המעסיק 6,000 עובדים בגלל הסכנה לכריאות שנתגלתה בו; הוא הדין בנורבגיה. ואילו אצלנו אין כחובת לכך, ומפעלים כאלה מוקמים בלב איזורי מגורים.

ב.צ. קשת:
אני סבור שאיננו יכולים לקיים דיון כזה בלי השתתפותם של ראש עיריית אשדוד, מר מרינוב ונציגי משרד הבריאות, ואני מציע לדחות את הדיון לישיבה אחרת.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
22.10.74

היו"ר י. תמיר:

אני מקבל את הצעתו של ח"כ קשת, ולישיבה
שבה נדון בנושא זה נזמין את כל הגורמים

שיש להם קשר אליו.

(ב) הקמת מפעל מלט בגליל-העליון

היו"ר י. תמיר:

קיבלתי כחצי-תריסר מכתבים מישובי הגליל-
העליון, ביניהם קיבוצים ועיירות באיזור,
בעיקר מאיילת-השחר, נגד הקמת המפעל המתוכנן למלט בגליל-העליון. הדברים
הגיעו עד לידי רתחה מסמ מצד ישובי האיזור.

אין עוררים על הצורך בפיתוח הגליל
ואיכלוסו, אבל הפיתוח הזה צריך להיות פיתוח כלכלי-משקי של מפעלים
עתירי מוע, לא של מפעלים מזהמים.

א. גבלבר:

ואיפה יהיו אלה?

מר רוטם:

בנגב, במצפה-רמון.

היו"ר י. תמיר:

בנקודות ששם סכנת המפגעים קטנה מאשר
בישובי הגליל. לא מזמן דיברתי עם מוסחה
אמריקאי שהזכיר בכל התוקף מפני פיתוח מפעלים מזהמים בגליל. והקמת
מפעל המלט רק תפתח את הדלת בפני מפעלים נוספים מסוג זה, ואז הפסדנו
את הגליל וייחודו. אסור לנו להתעלם מן העניין הזה.

נגד הקמת המפעל קמו 26 ישובים, ביניהם
הישובים הגדולים שבאיזור. להגנתו יצא מר גרישא שינקמן מכפר-גלעד.
ההצעה הראשונה היתה שקיבוץ כפר-גלעד יקים את המפעל, אבל לאור הזעקה
שקמה הסתייג מכך הקיבוץ, והיזמה היא עכשיו אישית של מר שינקמן,
בסיסמה של פיתוחה של קריית-שמונה שאיש אינו יכול להחנוד לה.

אני מציע שבחר ב-4-3 מחברי הוועדה
מן הסייעות השונות, שישמשו כוועדה-משנה שתיכנס לעני הקורה בעוד מועד,
ותסיק מסקנות עוד לפני שעובדות מוגמרות נוצרות במקום.

א. גבלבר:

אני רוצה להזכיר את מפעל נשר בחיפה,
שרצה להרחיב את שטח החציבה שלו בכרמל
אבל הגורמים המופקדים על נוף הארץ הציעו להעביר זאת לשפרעם, קרוב
לקיבוץ אפק שאני יושב בו, קרוב לשפרעם עם 10 אלפים תושבים, קרוב
לתמרה וכו'. האם אני צריך לארגן את כל תושבי המקום לצאת נגד המפעל
הזה משום שהוא מזהם? מה נרויח אם כל איזור בארץ יציע להקים תעשיות
כאלה באיזור אחר? נכון שצריך להרחיב מפעלים כאלה ככל האפשר הרחק
ממקום ישוב, אבל אי-אפשר להתעלם מאיזורים שיש בהם אבן מתאימה לחציבה,
ולא נוכל להתקיים רק על תעשיות עתירות-מועד, מבלי לפתח גם תעשיות
בסיסיות. אינני בא עכשיו להסיק מסקנות, אבל רציתי להעלות בקודה זו
לקראת הדיון שיחקיים כאן.

היו"ר י. תמיר:

לגבי מפעל נשר מוצע להעתיק מחיפה
לשפרעם לא את המפעל עצמו, המזהם, אלא

את החציבה בלבד.

א. גבלבר:

המפעל יהיה בסופו של דבר באיזור החציבה.

היו"ר י. תמיר:

אינני בטוח. מכל מקום, עכשיו מדובר על
חציבה בלבד באיזור שפרעם.

ה' יו"ר י. תמיד:

איכות סביבתית בחקופתנו צריכה לעלות כסף, ועדיין איננו מודעים לכך - לא המפעלים ולא הממשלה (פרט אולי ל"כור" שמסקיט בכך כסף). אפשר לפתח את הגליל, אבל לדעתי מפעל מסוג כזה לא כדאי להקים בלב האיזור המיועד. צריך לזכור שעשן ממפעלי המלט הוא משני סוגים: החלקיקים הקטנים שהם תוצאת-לווי של הגריטה והמונים מסדר אבל אינם מסוכנים; והגאזים הבלתי-נראים הנפלטים מן הארובות, והם-הם המסוכנים לבריאות, ואותם לא ניתן לבקר אפילו ע"י הסננים המודרניים.

י. בארי:

הישובים שנתעוררו ביזמת איילת-השחר ראויים לברכה, משום שהתעוררו בעוד מועד, עוד לפני שוועדת התכנון והבניה קיבלה החלטה בנדון. גם לגבי יבנה ואשדוד כותב השירות לשמירת איכות הסביבה שבנו שם מפעלים תוך התעלמות מוחלטת מישובי הסביבה, והאשמות העיקריות הן הוועדות המחוזיות המאשרות מפעלים כאלה. משום שראש עיריית אשדוד דואג לבניית מפעלים בעירו, ואיננו דואג לישובי הסביבה, שעליהם מופקדת הוועדה המחוזית. ישובי הגליל-העליון החליטו על צעדים קיצוניים ביותר כדי שהאיזור שלהם לא ייהרס. האבסורד הגדול הוא שתחנת-חשמל עם ארובה ועשן בונים אצלנו בלב ישוב עירוני צפוף, דבר שמדהים כל מומחה שמבקר אצלנו. ואילו תחנת-רכבת מוצאים אל מחוץ לעיר.

אני מבין שוועדת התכנון המקומית דחתה בשלב זה את הבקשה להקים את מפעל המלט בגליל-העליון, אבל ייתכן שתבוא בקשה חוזרת, והחלטת ישובי הסביבה בחושה ללכת לכל מאבק. מפעלי הפיתוח חייבים לקום במקום בו יגרמו נזקים מינימליים ככל האפשר.

מר רותם:

הבעיה כאובה מאד בעולם כולו, כי אי-אפשר לשמור גם על הטבע וגם על פיתוח תעשייה, העסוקת ורמת-חיים גבוהה שאנו רוצים בה. יחד עם זה, המדינה יצרה כלים לטיפול בבעיות אלה - ועדות הבניה המקומיות והמחוזיות. ודווקא בשטח שמירת איכות הסביבה הכנסנו לאחרונה מעיפים רציניים בחוק התכנון והבניה. אחד מתפקידי הוועדה הזאת הוא לבקר באיזו מידה הגופים שצריכים לשמור על איכות הסביבה אמנם מצויידיים בידיע, באנשים ובכלים המתאימים.

בישיבה האחרונה של המועצה הארצית לתכנון היה דיון ארוך בענין המחצבה ע"י הכפר תמרה, והדברים הללו זוכים כיום לעירנות ניכרת. לאחרונה חוכנן בנגב איזור תעשייה לתעשיות המזיקות, בין באר-שבע ומצפה-דמון, ששם יש שטחים נרחבים, אם כי הדבר יחייב נסיעה ממושכת למקום וממנו. מה גם שההתפתחות הטכנולוגית המודרנית מאפשרת כיום סינון והתגברות-מה על המפגעים האקולוגיים הנובעים מתעשיות מזיקות. בחול'ל למשל ראיתי מפעל לטיהור שפכים בלב העיר, שנראה כמו בית-מרקחת. מה שחסר לנו בעיקר הוא הפיקוח. ואנחנו מציעים עכשיו לוותר על פיקוח שנתי על רישוי עסקים כדי להעביר את כוח-האדם לפיקוח שוטף על שמירת איכות הסביבה, וזאת משום שאנחנו ערים לבעיות אלו, ואני מקווה שבמשך הזמן נראה גם תוצאות.

ב. מואב:

המדיניות של ועדת הפנים כפי שאני רואה אותה צריכה להיות כזאת שנדרוש תצהיר על השפעת הקמת ביח"ר למלט במקום מסויים על איכות הסביבה (מה שנקרא באנגלית "אדום מסוגו של"), ואדם מסוגו של אותו גרישא שינקמן הוא שצריך לממן סקר כזה, ורק אז נוכל לחוות את דעתנו, ועוד לפני שמפעל כלשהו מוקם.

ח. טובי:

לפני זמן מה סיירנו במפעלי הנייר בחדרה, וראינו מה שראינו, כולל אותו כפר קטן ע"י הנחל שזעזע אותנו, איך אנשים יכולים להיות במקום כזה ולגדל בו ילדים, אבל הם חיים שם מחוסר ברירה. ואני רוצה לשאול: מה עתידן של המקום הזה ועתיד תושביו? האין שום מוסד החושב כיצד לפתור את הבעיה הזאת? ומהי בכלל התכנית לגבי האוכלוסייה הזאת והמקום הזה?

נבקש מסר רותם שימציא לנו באחת הישיבות
הקרובות סיקור המצב במקום הזה, שגם אותי

היור"ר י. תמיד:

זיעזע.

ברגע זה הגיע אלי מברק מקיבוץ איילת-
השחר (חתום ע"י חרמוני), המזעיק את הכנסת ודורש שלא לאפשר קבלת
החלטות מזיקות, והטוען שרוב חברי מועצת קריית-שמונה מתנגדים עכשיו גם
הם לאותו מפעל (שעכשיו מוצע להקים קרוב יותר לחצור מאשר לקריית-שמונה).
אני חוזר אפוא ומציע שנקים ועדת-משנה מצומצמת שתטפל בנושא זה. היא
לא נקבל החלטות, וברגע שיהיו בידה דברים קונקרטיים - תביא אותם
למליאת הוועדה.

מר רותם:

אני מציע שוועדת-המשנה הזאת תעמוד בקשר
עם משרד הפנים לפני שיחקיים הדיון גם

בענין אשדוד.

1. הרחלט: בענין אשדוד יחקיים בוועדה דיון בהשתתפות כל
הגורמים הנוגעים בדבר.

2. בענין מפעל המלט בגליל-העליון תוקם ועדת-משנה
בת חמישה חברים מן הסייעות השונות, שבראשה יעמוד
היור"ר י. תמיד, אשר תלמד את הנושא ותביא את
מסקנותיה למליאת הוועדה.

(הישיבה נבעלה בשעה 10.15)

פ ר ו ט ו ק ו ל
מישיבת-עבודה משותפת לחברי ועדת הפנים
ולמשלחת ועדת הפנים של הסנט הבלגי
ביום ג', ר' בחשוון תשל"ה - 22.10.1974, שעה 15.15

ג כ ח ר :

מטעם ועדת הפנים של הכנסת:

י. חמיר - יו"ר הוועדה
ח'כ ח. אבו-דביע
ח'כ מ. גז
ח'כ א. הדליץ
ח'כ י. נארי
ח'כ ת. טובי
ח'כ מ. הכהן
ח'כ ב. מואב
ח'כ י. שמיר
מר רותם (משרד הפנים)

מטעם ועדת הפנים של הסנט הבלגי:

מר י. קלוז - יו"ר הוועדה
מר י. מישל - שר הפנים
מר א. ברטואיל
מר מ. בוזיני
א. זנספיטן
ו. ורלייזן
ר. זנדזנדה
ס. ון-דר-אא
פ. זנדברונכט
פ. ד' הונט-ון-אופדנבוש
י. דולק
ג. טראסט
פ. ון-לנדגם
פ. פיניולט

מתורגמן: מר ז. הורוביץ

מזכיר ועדת הפנים: י. ברזני

ר ש מ ה : א. אדלר

ישיבת עבודה משותפת של
ועדת הפנים וועדת הפנים
של הסנט הבלגי - 22.10.74

הי'ור י. תמיר:

יו'ר נכנר, אורחים נכבדים, אני רוצה
קודם כל להציג את חברי ועדת הפנים
בשמותיהם: ח'כ אסתר הרליץ, תופיק טובי, י'דיה בארי, מתילדה גז,
מנחם הכהן, בועז מואב, יצחק שמיר, חאמד אבו-רביע, ומר רותם סמנל
משרד הפנים.
אפתח במקרה קצרה על התפתחות הנושאים
המוניציפליים במדינת ישראל מאז הקמתה.

בשנה ה-26 למדינת ישראל יש לדעת ארבעה
מאפיינים את ההתפתחות הקשורה בענייני הפנים של המדינה, ואלה הם:
(1) העליה לישראל, שהגדילה את האוכלוסיה בערך פי חמישה (היום מגיע
מספר האוכלוסים ליותר מ-3 מיליון נפש); (2) התופעות של הריכוזים
הגדולים של אוכלוסיה בערים - תופעה אוניברסלית - בעיקר בדצוועת החוף
של הים-התיכון; (3) דפוסי השלטון המקומי, שלא השתנו במהותם עקב
התמורות המרחיקות-לכת שאירעו בינתיים במדינה; (4) היחסים שבין השלטון
המקומי והשלטון המרכזי, הקובעים שהרשות המקומית תלויה יותר ויותר
בגורמים המרכזיים, ובעיקר באוצר. לא ערכנו רפורמות בסדרי המיסוי
של ההכנסות של הרשויות המקומיות כפי שמחייב הזמן; לא היה במקביל
להתפתחות הגדולה של מדינת ישראל בכל המישורים קשר הדוק בין ההשפעות
על הרשויות המקומיות כתוצאה מן הקדשה הטכנולוגית, ציפוף האוכלוסיה
והצרכים של השירותים.

במצב דברים זה נותנת הכנסת משקל רב
יותר ויותר לעבודת חקיקה שמטרתה להביא להתאמת השירותים בני-זמננו
לצרכי האוכלוסיה, שבמשך תקופה של רבע-מאה השתנתה בצורה כל-כך
מרחיקת לכת.

הדוגמה האחרונה: בכנסת הנוכחית, היא
הכנסת השמינית, מכהנת ועדת הפנים כוועדה לאיכות הסביבה, דבר שלא
היה קיים עד כה. בוזמנית מקומים חברי הכנסת באורח פרטי במשרד הפנים
(שאתו עיקר הקשר המהותי של עבודת הוועדה הזאת) חקיקה במישורים שונים
שצריכה להתאים את הצרכים לזמן החוש. בדרך מיוחדת שקיבלו האורחים
הנכבדים, הכתוב צרפתי; מפורטים תפקידיה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה,
ולא אחזור. אבל אני חייב לומר שאחת המשימות הקשות שלנו מוטלת על
ועדת הפנים של הכנסת. המדינה נמצאת מאז כינונה במצב בטחוני, מטוסיים,
ועקב כך זוכות בעיות החוץ והבטחון מטבע הדברים לעדיפות בטיפול הן
מצד הכנסת והן מצד הממשלה. אל נשכח שנאשר הוכרזה המדינה פלשו לתוכה
צבאות המדינות השכנות, ואפילו רחוקות יותר, כדי להשמדה. לאחר
שהתבססה - היו עוד שלוש מלחמות (ב-1956, ב-1967 והאחרונה לפני שנה).
כך יש להביא בחשבון שענייני הפנים של המדינה נדרגים ע"י הכנסת
ומתבצעים ע"י הממשלה בצל האירועים הגדולים הללו. למרות זאת אנו
שמחים שעל אף העליה הגדולה והבניה הרחבה תלו שיפורים ניכרים גם
בתחום שירותי הפנים, ולאחרונה אף נעשים נסיונות רציניים להתמודד עם
בעיות איכות החיים בערים הגדולות, במישורים הרחבים של סילוק פסולת,
החבורה, ציפוף האוכלוסיה וכל מערכת החיים המוניציפליים הלוקאליים.

גם במקטור החקלאי במדינה חלו שינויים
מרחיקי לכת, ואני חייב לציין ששינויים אלה פקדו גם את ישובי
המאעוטים, הערבים והדרוזים. במהלך השיחה בוודאי ניגע גם בשאלה זו.

מר מלון:

(מציג שמית את חברי המשלחת הבלגית).
אני מרשה לעצמי להציע שחברי ועדת
הפנים של הכנסת יציגו לנו שאלות שעליהן נענה, ובמשך הויכוח בוודאי
יחזור שאלות גם מצדנו, בעקבות החומר שהואלתם לספק לנו.

מ. הנהן:

במדינת ישראל שירותי הדת הם חלק מן
השירותים בחיי הפנים. הייתי מבקש
לדעת האם מבנה השלטון בבלגיה גם הוא כזה, שהחיים הדתיים הם חלק
מהשלטון, ומה מידת המעורבות של השלטון בחיים הדתיים, אם ע'
מעורבות בחיים הדתיים עצמם, כגון התערבות השלטון במינוי אנשי דת,
ואם רק מעורבות בשירותים דתיים, או גם זה לא.

ישיבת עבודה משותפת של
ועדת הפנים וועדת הפנים
של הסנט הבלגי - 22.10.74

מר מישל:

בלגיה איננה מדינה דתית. היא מכירה בכל
הדתות, אבל היא איננה מדינת-דת. אלא
שהיא מסבסדת רשמית מספר דתות: את הדת הקתולית, הפרוטסטנטית,
האיסלאמית, היהודית והאנגליקנית. המדינה גם משלמת לאנשי דת רשמיים
בעלי מינוי רשמי. החלום והחקציבים הם בידי משרד המשפטים.

מה שנוגע לאחזקת מבני דת - חלק מהבניינים
הם בבעלות העיריות והמועצות המקומיות, וחלקם בבעלות המועצות
האזוריות, חלק על חשבון הממשלה וחלק על חשבון הרשויות המקומיות.
האחריות המלאה לאחזקה ולניהול של מבני דת רובצת של הרשויות המקומיות.
ההוצאות לניהול נולדו על השלטון המקומי, כשהצעת החקציב מוגשת ע"י
הרשות המקומית או המועצה הדתית אל הממשלה.

מר בוזי:

להבהרה נוספת: יש כנסיות מסויימות,
כמו הכנסייה הפרוטסטנטית, שלא ביקשו
הכרה מצד הממשלה וגם אינן זונות כתוצאה מכך מסובסדיה ממשלתית.

מ. הכהן:

האם יש מעורבות של השלטון במיניוים של
אנשי דת? האם אתם ממנים אותם? אצלנו
יש מעורבות מסויימת, כשנציגי השלטון החילוני גם ממנים אנשי דת.
ושאלתי היא אם גם אצלכם יש לשלטון החילוני מה להגיד במינוי אנשי
הדת, פרט לתמיכה הכספית שהוא מגיש.

מר מישל:

לא. רק תמיכה. במקרה של מינוי בדרג
גבוה יש מ"מ דיפלומטי בין הכנסייה
לבין השלטון המרכזי. אבל רשמית המדינה איננה מתערבת במינויים.
הכנסייה היא הקובעת מי יתמנה לתפקידים הדתיים.

מר ברטואיל:

להבהרה נוספת: אי-אפשר לייסד קהילות
דתיות חדשות במקום כלשהו בלי הסכמת
הממשלה.

מ. זי:

מהי שיטת הבחירות בבלגיה לפרלמנט,
לסנט ולרשויות המקומיות? האם ראש הרשות
המקומית נבחר ישירות ע"י הציבור, או שהוא ראשון ברשימה מפלגתית?

מר סלון:

שיטת הבחירות לשני בתי הפרלמנט וגם
לרשויות המקומיות היא השיטה הכללית
היחסית (כמו במדינת ישראל). אלא שאצלנו יש שני בתי-פרלמנט - ביהת-
הנבחרים והסנט. חבר סנט נבחר תיאודטית לתקופה מכסימלית של ארבע שנים,
אבל במציאות הפוליטית הבחירות תכופות יותר והחילופים מהירים יותר.
לשני הבתים נבחרים החברים בשיטה ישירה. בהבדל מארצות רבות אחרות
יש בבלגיה רשות מוסמכת שליטת, בין העיריה לבין הפרלמנט - השלטון
המחוזי.

לסנט יש ארבע צורות בחירה: (1) אלה
שנבחרים בבחירות אישיות ישירות; (2) אלה שנבחרים ע"י המועצה
המחוזית (של הפרובינציה); (3) אלה שנספחים, בדרך כלל כתוצאה מתנאים
פוליטיים) (4) כל בן של המלך נעשה אוטומאטית חבר הסנט בהגיעו לגיל
21 (אם כי הגיל המינימלי של חבר סנט אחר הוא 40).

י. באר:

האם ענייני האקולוגיה מרוכזים בבלגיה
במיניסטריון אחד או יחידת ממשל אחת,
או בידי מיניסטרים אחדים?
באיזו מידה אתם שבעי-רצון מן התחיקה
והאכיפה של הוראות חוק בנושאי אקולוגיה?

ישיבת עבודה משותפת של
ועדה הפנים וועדת הפנים
של הסנט הבלגי - 22.10.74

י. בארי:

איזה תפקיד משחק הנושא האקולוגי
כיצד פתרו בבלגיה את בעיות התחבורה

בתכנון?

בערים?

מה היחס בין ועדה של הפרלמנט לבין
הפרלמנט כולו, ומה משקל החלטותיה של ועדה פרלמנטרית?

מ. גז:

האם משבר בבית-ההנבחרים פירושו גם
משבר בסנט?

מר ברטואיל:

כן. פיזור הפרלמנט פירושו פיזור שני
הבתים. כמובן, לא כל משבר ממלתי

פירושו פיזור הפרלמנט.

י. בארי:

האם ועדה של הסנט יכולה לאכוף על שר
כלשהו לבצע החלטות שלה?

מר קלונז:

ועדה יכולה רק לנסות להשפיע על שר,
אבל אכיפה ממש יכולה להיעשות רק
באמצעות המליאה, בדרך של שאילתות, הצעות לסדר-היום והצעות אי-אמון.
יחד עם זה קיימת השפעה-גומלין בין הוועדה ובין השר, כשועדה יכולה
להתנות תמיכה בשר בענין אחד אם יקבל את דעתה בענין אחר. הצעה של
שר שמתקבלת בוועדה מועברת לאישור למליאת בית-ההנבחרים, ומשם - לאישור
הסנט. הצעה שהסנט מכניס בה שינוי חוזרת לאישור לבית-ההנבחרים.

ח. טובי:

מהו היחס שבין המעמסה שהשלטון המקומי
נושא בה בקיום השירותים הסוציאליים

(חינוך ובריאות) לעומת האחוז שנושא בו השלטון המרכזי? כי אצלנו
הופך הדבר יותר ויותר לבעיה של עומס מכביד על השלטון המקומי. מה
המצב בשטח זה בבלגיה?

האם שר הפנים הבלגי נהנה מאותן
הסטכיות הבלתי-מוגבלות שנהנה מהן שר הפנים שלנו בקשר עם פיזור
מועצות מקומיות או דחיית בחירות ברשות מקומית, הקמת מועצות וכו'
(למשל: פיזור מועצת עיריית נצרת ללא מתן נימוק סביר, דחיית הבחירות
לשנה ללא מתן נימוק סביר וכו')?

האם קיימת בבלגיה בעיה של בניה בלתי-
חוקית, כמו אצלנו, בעיה שסובל ממנה בעיקר הסקטור הערבי אצלנו,
כשהשלטון המרכזי הוא הקובע את שטח הבניה ואת השינויות, מה שגורם
לכך שאנשים בונים בגלל צרכיהם הדחופים בלי רשיון? האם בעיה כזאת
קיימת גם בבלגיה? האם יש אצלכם מצב שאנשים רבים רוצים לבנות ומבקשים
רשיון אבל מסרבים לתת להם אותו?

מר מישל:

כדי להגיש בקשה לקבלת רשיון בניה
צריך לפנות לאדריכל, שהוא איש מקצוע
רציני ולא יסכים לדברים הרפתקניים וחסרי רשיון.

מה שנוגע לצד האקולוגי - מאז הקמת
הממשלה החדשה בבלגיה יש בה תת-שר מיוחד לאקולוגיה. אין לו מנגנון
משלו, אבל הוא מתאם בין המשרדים השונים וקשור במיוחד במשרד
הבריאות. יש השפעה גם למשרד הפנים. לוגמה: אם רוצים לבנות מאגר-
מים במקום כלשהו - דרוש לכך אישור של משרד הפנים.

מה שנוגע לתחבורה בערים הגדולות -
הבעיה איננה מקומית, בלגית או ישראלית, אלא היא בעיה בינלאומית
חמורה ביותר. עם כל עבודות הפיתוח שנעשו בבלגיה - הפתרון היחיד
שנראה שיוכל לעזור הוא רכבת תחתית.

ועדת עבודה משותפת של
ועדת הפנים וועדת הפנים
של הסנט הבלגי - 22.10.74

מר מישל:

לבעיית כבוד ההוצאות של העיריות: -
משיחותי לביקורני זה עם ראשי הרשויות שאתם דיברנו בישראל מתקבל
הרושם של רשות מקומית בבלגיה יש הרבה יותר כוח בענייני מיסוי
וגביית כספים. ברור שבעיית ההוצאות העולות על ההכנסות קיימת גם
בבלגיה, והיא מחריפה והולכת. לשר הפנים בבלגיה אין שום סמכות
לפזר רשות מקומית, ואף נדהמת כששמעתי שזכות כזאת קיימת לשר הפנים
בישראל. אני גם סבור שגם אילו הייתה זכות כזאת לשר כלשהו בבלגיה -
הוא לעולם לא היה משתמש בה, כי התוצאה הייתה מלחמת אזרחים.

בבלגיה יש לרשות המקומית כל הכוח
לעשות כל דבר לטובת המקום אלא אם כן נקבע אחרת. בעוד שבישראל יש
לי רושם שהמצב הפוך.

מה שנוגע לבניה בלתי-חוקית: על בניה
יש פיקוח חמור ביותר. המשרד הממשלתי האחראי לכך הוא משרד הפיתוח,
האחראי לתכניות האיזוריות ולעבודות הציבוריות. הענין עובר למשרד
הפנים אך ורק דרך הרשות המקומית, ומשרד הפנים מתערב רק כשהרשות
המקומית טוענת שבניה כלשהי תביא נזק למקום. ובניה בלתי חוקית
מובאת לפני בית-המשפט, והענשים הם קנסות ואף הריסת המבנה.

מר קלונז:

יש עוד בוודאי שאלות רבות, אבל הוברר
לנו ששיבת המליאה של הכנסת התחילה
לפני כחמש שעות, וחברי המשלחת היו רוצים מאד לבקר במליאה כמשקיפים.

היור י. תמיר:

נשמח להדריך אתכם במהלך הדיון במליאה,
ואנחנו מקווים שכשתגמרו את ביקורכם
בארץ ניפרד מכם ברוח טובה ותצאו עם רשמים חיוביים.

מר קלונז:

כאות הוקרה אני מרשה לעצמי להגיש
ליו"ר ועדת הפנים של הכנסת ספר תמונות
של הצייר ברויגל.